

Zpráva přednesená Michaiilem G o r b a č o v e m na
zasedání ÚV KSSS 25.června 1987.

Lidé si stále více uvědomují, že nutnost přestavby vyplynula z narůstajících rozporů v rozvoji společnosti, které se postupně hromadily, a jelikož nebyly včas řešeny, nabývaly fakticky předkrizových forem.

Revoluční změny ve společnosti vynesly do popředí rozpor mezi požadavky obnovy, tvůrčí práce a budovatelské iniciativy na jedné straně a konservatismem, setrvačností a zjištnými zájmy na straně druhé. Jedním z projevů tohoto reálného rozporu je nesoulad mezi vzrůstající aktivitou mas a dosud přežívajícím byrokratickým stylem činnosti v nejrůznějších oblastech a pokusy zmrazit přestavbu.

Co považuje politické byro za nejučinnější prostředek k vyřešení tohoto rozporu? Odpověď je jednoznačná a jasná - široký rozvoj demokracie. Praxe znovu ukazuje, že právě různé příkazy a administrativní formy řízení společnosti dnes brzdí náš postup a že jej mohou náležitě urychlit demokratické a pouze demokratické formy. Dobře vidíme s jakými potížemi postupuje přestavba ve stranických, státních a hospodářských orgánech. Což necítíme, jak nedůtklivě je přijímána v některých ústředních úřadech? Na pozadí skutečně občanského postoje dělnické třídy je zvláště hanebné chování těch, kdo kvůli zjištným výhodám brání společenským přeměnám a stojí přestavbě v cestě.

Náléhavě potřebujeme principiální průlom na teoretické frontě. Není možno postupovat úspěšně kupředu metodou zkoušek a omylů. Při takovém odpovědném hodnocení se však nesmíme dopustit zveličování, a tím spíše ne shovívavosti. Jsme dnes v podstatě teprve na první vlně přestavby. Tato vlna rozčeřila stojatou vodu. Je třeba mluvit o tom tím spíše, že pracující nepřestávají mít obavy o osud přestavby. Lidé nepřestávají radit, a řekl bych žádat, abychom se nezastavovali a šli dále cestou přeměn. Lidé píší, že jsou pro přestavbu, ale změny kolem sebe nevidí. Projevila se, soudruzi znepokojující tendence a svědčí o tom fakta: řada stranických organizací zaostává za převládajícími náladami a dynamickými procesy, které probíhají ve společnosti. Pracující právem píší: Kdo se chtěl změnit, již to udělal a zapojil se do práce. Kdo však nové úkoly nepochopil, nepřestává se držet starého, a svou nečinností vlastně přestavbu sabotuje. Náročnost je třeba zvyšovat na všech úrovních. Začít musíme však u sebe - v politickém byru, sekretariátu, ve vládě a mezi členy ÚV.

Bylo třeba se vážně zabývat tím, že místo zboží, po němž není poptávka, bude zahájena výroba žádaných výrobků, těch na které spotřebitelé čekají. Postoj ministerstva lehkého průmyslu a ministra soudruha Vladimíra Klujeva je příkladem toho, jak jsou resortní zájmy povyšovány nad potřeby společnosti, a tedy nad zájmy lidu. Přestavba vážně např. v Arménii. Pracující této republiky projevují velké obavy ze situace, která se zde vytvořila v ekonomice a zejména v ideové a morální sféře. Zároveň vedení KS Arménie a především první tajemník ÚV Karen Demirčjan soudí, že situace v této republice je docela dobrá. Kromě toho někteří lidé dokonce tvrdí, že přestavba v Arménii začala ještě před dubnovým plenárním zasedáním ÚV KSSS. Těžko říci, co se tím myslí.

Za prvé i tak jsme ztratili léta a desetiletí; za druhé "nádherný zítřek" nepříjde, nebudeme-li dnes v potu tváře pracovat, nezměníme-li způsob myšlení, nepřekonáme-li setrvačnost a neosvojíme-li si nové přístupy. Sovětští lidé chápou, že dosažení cílů přestavby vyžaduje dlouhý čas. Právem se ale ptají, ale proč se dnes neplní neodkladné a poměrně jednoduché úkoly, které by podstatně zlepšily pracovní a životní podmínky a ozdravily by morální a duchovní ovzduší? Naším lidem neušlo ani to, že někde se nejen nepostupuje dopředu, ale dokonce se vyklízejí dříve dobyté pozice.

O mlaé kázní, o nedostatku patričního pořádku svědčí pravidelně se opakující závažné mimořádné události. Příčiny jsou zpravidla vždy stejné: nekázeň, lajdáctví, nehospodárnost a neodpovědnost. Svědčí o tom i porušení sovětského vzdušného prostoru a přistání západoněmeckého sportovního letadla v Moskvě. Je to případ ze všech hledisek bezprecedentní. Znovu připomínám, jak silné a živé jsou v naší společnosti, dokonce i v armádě, ty negativní jevy, které odhalilo dubnové zasedání ÚV a XXVII. sjezd strany.

Především je třeba zavést intenzivní technologie do rostlinné a živočišné výroby, ve větším měřítku zavádět kolektivní a rodinnou daňovou smlouvu a aktivněji řešit sociální problémy na vesnici. Dále, aby byli důrazně zastaveni ti,

Je ještě zasahují do činnosti kolchozů a sovchozů a nenesou za to hmot-
ně odpovědnost. Je však třeba využívat všech rezerv. Znovu je třeba se vrátit
ke osobního pomocného hospodářství. Na místní úrovni je tato úloha chápána
a různě se také přistupuje k využívání možnosti osobního pomocného hospo-
dářství. Během nejbližších dvou až tří let je třeba uspokojit potřeby obyvatelst-
va pokud jde o ovocné a zelenářské zahrady. Je načase, abychom se přestali vym-
ouvat na nedostatek půdy. A tam kde je nevyužitá půda skutečně málo, je třeba
sádit přidělovat části půdy, která patří kolchozům, sovchozům a podnikům.

Tady máte názorný příklad toho, jak přistupujeme k řešení životně důležitého
problému. Dopadá to tak, že výrobky, o jejichž výrobu usilujeme, budeme i nadále
nehodnocovat, protože není dost skladů ani kapacit zpracovatelského průmyslu a
stráty pak budeme uhrazovat dovozem.

Za devatery hory se vozí i nejzákladnější věci, včetně těch, které by se moh-
ly bez sebemenších problémů vyrábět na místě. Takovou špatnou praxí bychom sou-
družky a soudruzi měli postavit před soud veřejnosti.

V některých ministerstvech se přistupuje k výrobě spotřebního zboží formálně
jako k druhořadé záležitosti a někde je považována jenom za zátěž. Soudruzi si
musí uvědomit, že se velmi mýlí, a čím dříve skončí s tímto omylem, tím lépe
pro věc i pro ně. Podívejte se totiž faktů svědčí o tom, že obyvatelstvo je špa-
ně zásobováno dokonce i zbožím, jehož je dostatek. Cožpak lze považovat za nor-
mální, že se údržba bytů, opravy spotřebičů pro domácnost, šití obuvi a oděvů
stávají ve městě i na venkově, složitým problémem?

Proto první závěr který vyplývá ze zkušeností dvou posledních let, spočívá v
tom, že je třeba nejen zachovat a podporevat, ale i všestranně prohlubovat a roz-
víjet ovzduší veřejné informovanosti a otevřenosti, které umožňuje každému člo-
věku projevit jeho občanský postoj, aktivně se podílet na projednávání a řeše-
ní životně důležitých problémů společnosti. Řeknu to otevřeně: nevypovídáme se s
školy přestavby, nezaměříme-li se pevně a důsledně na demokratizaci. Náš lid je
pro demokratizaci v politice i praxi. Někomu připadá zatěžko veřejná informa-
ce, jinému není po chuti kritika a materiály v tisku, někteří si vůbec zvykli
na to, že jenom jejich názor je "neomýlný". S tím vším se nyní setkáváme a setká-
me se s tím nezdědka. Podívejme se na kořen těchto jevů. S demokratizací nej-
sou spokojeni ti, kdo se bojí, že budou podrobeni veřejné kontrole společnosti.
dobře vědí, že vedení se mohou vymluvit, ale lidu musejí odpovědět ve všem. Demo-
kracie se na místní úrovni stále rozšiřuje a jasně se ukazuje, kdo je kdo a čeho
je schopen. Žít a pracovat v šířící se demokracií znamená nebát se diskusí, kon-
trole názorů a stanovisek.

Nesmíme se bát novosti problémů, nových objevů a nových přístupů v ideově po-
litickém procesu. Máme dostatek rozumu, sil a schopností abychom nebyli u vytrže-
ní nad každým ~~je~~ úspěchem přestavby, ale ani abychom neprořadali skepsi a tím sp-
še panice, když se objevují nějaké negativní jevy.

Dnes, kdy projednáváme zásadní přestavbu řízení ekonomiky, musíme si stále
novu reálně uvědomovat v jakém stavu dospělo naše národní hospodářství k pře-
stávce sedemdesátých a osmdesátých let. V té době tempo hospodářského růstu kleslo
a úroveň, která se de facto rovnala začátku ekonomické stagnace. Začali jsme
ještě vzdávat jednu pozici za druhou a mezi námi a nejvyspělejšími zeměmi se za-
čal v náš neprospěch, zvětšovat rozdíl ve zvyšování efektivnosti a kvality výr-
by a ve vědeckotechnickém rozvoji. Zatímco západní země zahájily rozsáhlou stru-
kturální přestavbu ekonomiky s důrazem na úsporu zdrojů a využívání nejmoderněj-
ších technologií a dalších výsledků vědy a techniky u nás se vědeckotechnický po-
rok zbrzdil. Předpokládám pro vyvedení naší země z předkrizového stavu, v němž
se ocitla, jsou nutné hluboké, vpravdě revoluční přeměny. Z principiálního hled-
iska jsou nám smysl i orientace radikální řízení reformy řízení jasné. Lze je vy-
řadit slovy: více socialismu, více demokracie.

Demokratizace ekonomiky je nedílně spjata s aktivním využíváním různých form
m družstev a individuální pracovní činnosti zároveň se státním vlastnictvím.

Situace je vcelku taková: při nynějším mechanismu je pro výrobce nevyhodné
užívat levných surovin a laciných produktů, je nevyhodné zvyšovat kvalitu vý-
robků, je nevyhodné zavádět úspěchy vědeckotechnického pokroku. Za tím vším se
krývá náš hospodářský mechanismus, který ať chceme či nechceme, je zaměřen na
růměrnou a dokonce špatnou práci. Jak se může rozvíjet ekonomika, jestliže vyt-
váří skleníkové podmínky pro zaostávající podniky a ty nejllepší poškozují. Jed-
nou z nejdůležitějších součástí přestavby je radikální reforma tvorby cen.

Kudé právo, 26. června 1987. Kráceno.